

Kunta

Useimmin kysytyt kysymykset ylityö- ja vuorovaihtokielto

Kuntasektorin keskuslakkotoimikunnan
järjestöryhmä 17.1.2022

Korj. 2.3.2022

- **Mitä ylityökielto tarkoittaa?**

Älä ylitä normaalia säännöllistä työaikaasi. Älä tee ylityötä tai kerrytä työaikasaldoa. Kielto koskee sekä vuorokautista että viikoittaista ylityötä. Ylityön tekemiseen ei voi sitoutua työsopimuksessa vaan siitä pitää sopia tapauskohtaisesti. Muuten jäsenet hoitavat työnsä normaalisti Työpaikalle saavutaan ja sieltä poistutaan täsmällisesti työvuoroluetteloön merkityn työvuoron mukaisesti. Liukuvassa työajassa olevat työntekijät eivät ylitä säännöllistä päiväkohtaista työaikaansa.

- **Mitä vuoronvaihtokielto tarkoittaa?**

Älä vaihda työvuoroasi. Tee vahvistettuun työvuoroluetteloön merkitty työaikasi, älä enempää.

- **Koskeeko ylityö- ja vuoronvaihtokielto sekä työ- että virkasuhteisia?**

- Järjestö päättää, ketkä kuuluvat ylityö- ja vuoronvaihtokieltoon piiriin. Ylityö- ja vuoronvaihtokielto voi koskea vain työsuhteisia työntekijöitä. **Lainsäädäntö ei mahdollista virkasuhteisen henkilön osallistumista ylityö- ja vuoronvaihtokieltoon.**

- **Virka- vai työsuhde?**

- Jos olet työsuhteinen, olet tehnyt joko kirjallisen tai suullisen työsopimuksen työnantajan kanssa. Virkasuhteinen saa virkasuhteen alussa viranhoitomääräyksen.

- **Ylityö- ja vuoronvaihtokiellon aikana työnteko**

- Ylityö- ja vuoronvaihtokiellon aikana hoidetaan omat työtehtävät normaalisti ennalta suunniteltujen työvuorolistojen mukaisesti normaalin työajan puitteissa, mutta ei tehdä ylitöitä eikä vaihdeta tai muuteta työvuoroja.

- **Tehdäänkö ylityökiellon aikana ne ylityöt, joista on jo sovittu työnantajan kanssa?**
 - Jos ylityöistä on sovittu työnantajan kanssa ennen ylityö- ja vuoronvaihtokiellon alkamista, tehdään ylityöt sovitun mukaisesti.
- **Koskeeko ylityökielto paikalliseen sopimukseen perustuvaa nk. jononpurkutyötä?**
 - Kyllä koskee, koska kyseessä on säännöllisen työajan lisäksi tehtyä ylityötä.
- **Olen työsopimuksella sopinut varallaolosta. Voinko kieltäytyä?**
 - Työntekijä on antanut suostumuksen myös mahdolliseen varallaolon aikana syntyvään lisä- ja ylityöhön sopiessaan varallaolosta työsopimuksessaan. Tästä syystä, varallaolon aikana syntyvästä ylityöstä ei voi kieltäytyä.

- **Onko mahdollista tehdä lisätöitä ylityö- ja vuoronvaihtokiellon aikana?**
 - Osa-aikaiset voivat tehdä lisätöitä aina täyteen työaikaan saakka. Osa-aikaisten omassa harkinnassa on se, tekevätkö he lisätöitä vai eivät. Ylityökielto koskee myös osa-aikaisten ylityöitä.
 - Jos työsopimuksella on sovittu lisätöiden tekemisestä, ei lisätöiden tekemisestä voi kieltäytyä ylityö- ja vuoronvaihtokiellonkaan aikana.

- **Koskeeko ylityökielto liukuvaa työaikaa?**

- Liukuvassa työajassa työntekijä itse päättää säännöllisen työajan sijoittamisesta sovittujen liukurajojen sisällä, mutta ylityökiellon voimassa ollessa työaikaa ei pidennetä. Työntekijä on velvollinen olemaan työssä vain sovittuna kiinteänä työaikana.
- Liukumasaldoa ei kerrytetä plussalle ylityökiellon aikana.
- Työnantaja ei voi painostaa tekemään pidempää työpäivää liukuvassa työajassa.
- Myös liukuvassa työajassa voi muodostua ylityötä. Ylityökielto koskee myös liukuvaa työaikaa noudattavan ylityötä.

- **Voiko työnantaja yksipuolisesti muuttaa työvuoroluettelo?**

- Työvuoroluettelo on saatettava kirjallisesti työntekijöiden tietoon viimeistään viikkoa ennen työvuoroluettelon merkityn ajanjakson alkamista. Tämän jälkeen sitä saa muuttaa vain sovittaessa tai perustellusta syystä. Ylityö- ja vuoronvaihtokiellon voimassa ollessa työnantajan työvuoroluettelon esittämiin muutoksiin ei tule suostua.
- Sen sijaan, jos työnantaja yksipuolisesti muuttaa työvuoroluettelo esim. kuntasektorilla KVTES luku III 28 § 2 mom. ja SOTE-sopimus luku III 28 § 2 mom. tarkoittamasta *perustellusta syystä*, tulee työnantajan määräystä noudattaa. Työnantajalta tulee pyytää selvitys perustellusta syystä.
- Työnantajalla ei ole oikeutta yksipuolisesti pidentää työvuoroa työvuoron jo alettua.

• Milloin ylityö- ja vuoronvaihtokielto voivat alkaa?

- Järjestö tekee päätöksen ylityö- ja vuoronvaihtokiellon alkamisesta. Työehtosopimukseen tai sen määräykseen kohdistuva ylityö- ja vuoronvaihtokielto voivat alkaa työehtosopimuksen voimassaolon päättymisen jälkeen. Liitot ilmoittavat ja ohjeistavat jäseniä ylityö- ja vuoronvaihtokiellon alkamisesta.

• Miten ja kenelle ylityö- ja vuoronvaihtokiellon alkamisesta ilmoitetaan?

- JUKO ilmoittaa kiellon alkamisesta kirjallisesti työnantajalle (ja tarvittaessa valtakunnansovittelijalle)
- Ilmoituksessa kerrotaan ylityö- ja vuoronvaihtokiellon alkamisajankohta sekä joko päättymisajankohta tai se, että kielto on voimassa toistaiseksi.
- Ilmoituksessa kerrotaan minkä sopimusalojen työehtosopimuksia ja mitä työtehtäviä ylityö- ja vuoronvaihtokielto koskee.
- JUKOn yksittäiset jäsenliitot osalta ylityö- ja vuoronvaihtokiellosta ilmoittaminen työnantajalle sovitaan erikseen (lähtökohtaisesti vain JUKO ilmoittaa).

Milloin ylityö- ja vuoronvaihtokiello päättyy?

- Järjestö päättää ylityö- ja vuoronvaihtokiellon päättymistä koskevalla ilmoituksella, milloin ylityö- ja vuoronvaihtokiello päättyy. Ilmoitus tehdään työnantajalle ja valtakunnansovittelijalle.

Miten ylityö- ja vuoronvaihtokiellon päättymisestä ilmoitetaan?

- Sekä JUKO että jäsenliitot ilmoittavat ylityö- ja vuoronvaihtokiellon päättymisestä. Seuraa liittosi ja JUKOn viestintää.

• **Henkeä ja terveyttä uhkaavat tilanteet?**

- Ylityö- ja vuoronvaihtokiellon johdosta kenenkään henki ja terveys eivät saa vaarantua.
- Luottamusmiehet voivat neuvotella työnantajan kanssa etukäteen kiellon ulkopuolelle työtehtävät/yksiköt, joissa henki ja terveys on uhattuna. Tällä tarkoitetaan esim. yksiköitä, joissa on välitön ja kiireellinen hoidon tarve, eikä hoitoa voida järjestää säännöllisenä työaikana työvuoroluettelojen mukaisesti. Näitä voi olla esim. teho-osaston tehtävät tai kiireellisten leikkausten edellyttämät työtehtävät.

• **Koskeeko ylityö- ja vuoronvaihtokielto suojelutyötä?**

- Suojelutyöllä tarkoitetaan sellaista työtä, jonka suorittaminen on välttämätöntä kansalaisten hengen ja terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi taikka sellaisen omaisuuden suojelemiseksi, joka työtaistelun johdosta erityisesti vaarantuu.
- Suojelutyötä koskevia säännöksiä sovelletaan ainoastaan viranhaltijoihin. Työsopimussuhteessa olevaa ei voida määrätä suojelutyöhön.
- Viranhaltijat eivät ole ylityö- ja vuoronvaihtokiellon piirissä.
- JUKOn lakkojohto tekee suojelutyösuunnitelman ennen työtaistelun alkamista ja neuvottelee asiasta työnantajan kanssa. JUKOn lakkojohto antaa tämän perusteella ohjeet paikalliselle lakkojohdolle.

- **Koskeeko ylityö- ja vuoronvaihtokielto hätätyötä?**

- Kielto ei koske työaikalain 19 §:n tarkoittamaa hätätyötä, joten hätätyötä voi tehdä myös ylityö- ja vuoronvaihtokiellon aikana.
- Työnantajan pitää ilmoittaa hätätyöstä työsuojeluviranomaiselle ja Aluehallintovirastoon. Mikäli työnantaja vetoaa hätätyöhön, on pyydettävä kirjallinen ilmoitus hätätyöstä nähtäväksi.
- Hätätyö voi tulla kyseeseen esimerkiksi luonnonkatastrofin tai suuronnettomuuden yhteydessä. Tällöin kyse on ennalta-arvaamattomasta tapahtumasta. Ennalta ilmoitettu työtaistelu ei sinällään täytä hätätyön tunnusmerkkejä.

- **Yleistä turvallisuutta ja omaisuutta uhkaavat tilanteet?**

- Ylityö- ja vuoronvaihtokiellon piirissä eivät ole myöskään sellaiset yleistä turvallisuutta tai omaisuuden turvaamista koskevat työt, joita ei ole mahdollista siirtää myöhemmäksi.

- **Koskeeko ylityö- ja vuoronvaihtokielto kuntien omistamissa osakeyhtiöissä työskenteleviä?**

- Ylityö- ja vuoronvaihtokieltoilmoituksessa määritellään, ketä ylityö- ja vuoronvaihtokielto koskee

- **Koskeeko ylityö- ja vuoronvaihtokielto pääluottamusmiehiä ja luottamusmiehiä?**

- Luottamusmies osallistuu ylityö- ja vuoronvaihtokiellon piiriin kuten muutkin, ellei JUKO ole rajannut häntä sen ulkopuolelle.
- Luottamusmies voi hoitaa yksittäisen jäsenen palvelussuhteeseen liittyviä asioita myös ylityö- ja vuoronvaihtokiellon aikana, vaikka hänkin olisi ylityö- ja vuoronvaihtokiellon piirissä

- **Muuta asiaa liittyvää:**

- Laki ei velvoita ilmoittamaan ylityö- ja vuoronvaihtokiellosta valtakunnansovittelijalle.